

ВИБІР ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЕРАЦІЙ З ЕЛЕКТРОННИМИ ПЛАТІЖНИМИ ЗАСОБАМИ В БАНКУ

УДК 336.717

Яковлева О . А ., студентка 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Сучасні платіжні системи є важливою частиною економічної і фінансової інфраструктури в країні. Ефективна платіжна система є необхідною для економіки і фінансової стабільності.

Платіжна картка - електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунка платника або з відповідного рахунка банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором [1].

Успішний розвиток платіжних карток дозволить клієнтам швидко здійснювати платежі при оплаті товарів і послуг.

Метою статті є визначення математичного підходу до вибору пріоритетної платіжної системи у процесі організації операцій з платіжними засобами, використавши метод аналізу ієрархій.

Останнім часом у всьому світі розвиток платіжних систем характеризується поступовим звуженням сфери використання готівки та паперових платіжних документів, переходом до нових платіжних інструментів і сучасних технологій платежів. Електронні гроші широко залучаються до обігу і стають важливим інструментом фінансової інфраструктури економічно розвинених країн.

Розвиток та особливості застосування електронних платіжних систем є предметом наукових досліджень багатьох вчених. Зокрема, ці питання розглядаються в працях Андрейківа Т. Я. [2], Вовчака О. Д. [2], Гетманцева Д. О. [3], Пирого С. О. [4], Шпаргало Г. Є. [2], Шукліної Н. Г. [3] та ін.

Відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», платіжна система – це платіжна організація, члени платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу коштів [5]. За сучасних умов господарювання, виникнення платіжної системи значно полегшує і спрощує роботу у здійсненні різного виду розрахункових операцій. Для зручності у користуванні платіжною системою на практиці використовуються електронні платіжні системи. Їх застосовують при здійсненні платіжних операцій у всесвітній мережі Інтернет. У якості платіжних засобів в електронних платіжних системах використовуються електронні (цифрові) гроші, вони є аналогом готівки і, при необхідності, миттєво передаються з одного електронного гаманця на інший [4].

Серед існуючих міжнародних електронних платіжних систем було обрано Visa International, Mastercard, Maestro.

Для вибору пріоритетної платіжної системи використаємо метод аналізу ієрархій.

Метод аналізу ієрархій (MAI) – це систематична процедура для ієрархічного уявлення компонентів проблеми. Сутність цього методу полягає в декомпозиції проблеми на більш прості складові і в наступній обробці послідовності суджень особи, яка приймає рішення (ОПР). У результаті може бути отримана відносна ступінь впливу компонентів нижнього i -го рівня на компоненти верхнього $(i-1)$ -го рівня або i -го рівня на самий верхній (нульовий) рівень. Потім ці оцінки виражаються чисельно. MAI включає процедури синтезу множинних суджень, отримання пріоритетності критеріїв і пошук альтернативних рішень.

Ієрархія будується від вершини (мети), через проміжні рівні (критерії, від яких залежать наступні рівні) до найнижчого рівня, який зазвичай є переліком альтернатив. Ієрархія вважається повною, якщо кожен елемент заданого рівня функціонує як критерій для всіх елементів нижчестоящего рівня.

Завданням MAI є вибір пріоритетної платіжної системи з трьох приведених : Visa International, Mastercard та Maestro.

Метою ієрархії є вибір пріоритетної платіжної системи у процесі організації операцій з електронними платіжними засобами в Україні (перший рівень ієрархії). На другому рівні ієрархії представлено критерії вибору, за якими проведено порівняння платіжних систем :

1. Представництво в різних країнах світу (кількість країн в яких представлена платіжна система).
2. Вид засобів для розрахунку (платіжна картка).
3. Безпека (кожен банк дбає про безпеку здійснення операцій за допомогою платіжних карток та з метою запобігання шахрайським махінаціям розробляє ряд правил та рекомендацій для клієнта).
4. Валюта (кожна із платіжних систем може здійснювати операції в різних валютах).
5. Конверсія (це операція обміну готівкової валюти однієї іноземної держави на готівку іншої іноземної держави із використанням крос-курсу, що визначається згідно із офіційним курсом гривні до іноземних валют, що встановлений НБУ на день проведення операції).
6. Спосіб здійснення операцій (телекомунікаційна мережа).
7. Можливість проведення платежу (безконтактна можливість проведення платежів).
8. Розгалуженість мережі.

На третьому рівні ієрархії представлено такі платіжні системи як Visa International [6], Mastercard [7] та Maestro [8].

Ієрархічну модель вибору пріоритетної платіжної системи банком представлено на рис. 1.

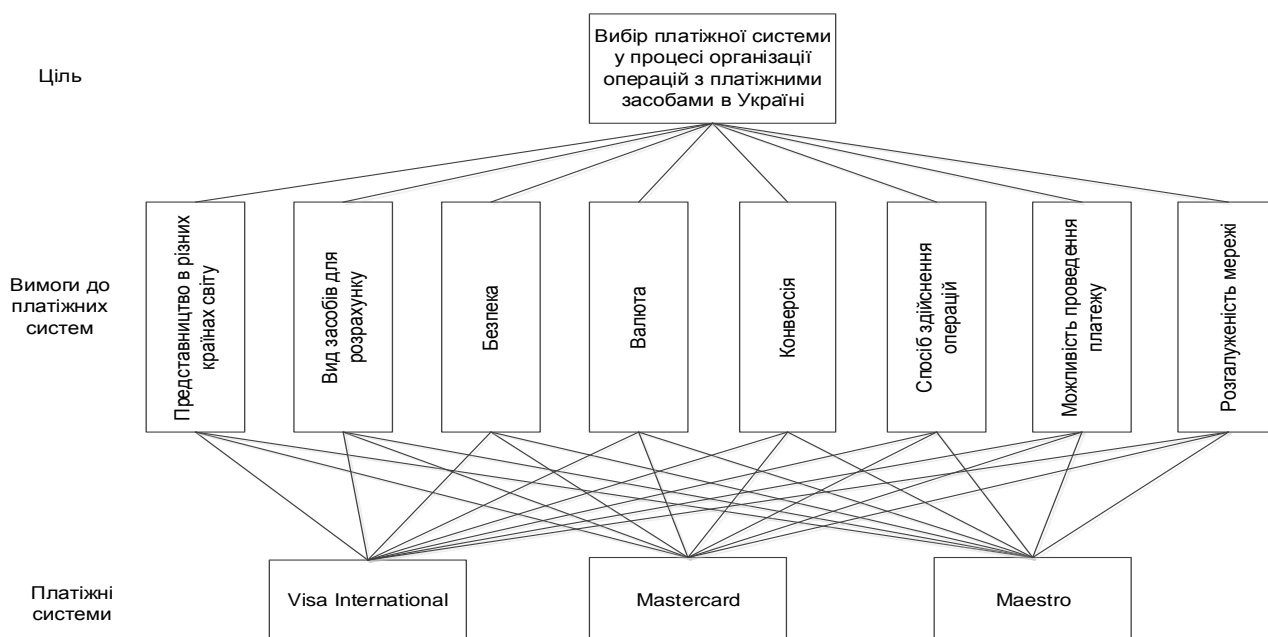

Рис. 1. Ієрархічна модель вибору пріоритетної платіжної системи банком у процесі організації операцій з електронними платіжними засобами

Закон ієрархічної безперервності вимагає, щоб елементи верхнього рівня ієрархії були порівнянні попарно відносно до елементів наступного рівня, що представлено на рис. 1.

Пріоритетність аналізованих платіжних систем з урахуванням значущості критеріїв їхнього вибору наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Пріоритетність платіжних систем процесі організації операцій з електронними платіжними засобами в банку

Платіжні системи	Критерії вибору пріоритетної платіжної системи								Пріоритетність вибору платіжної системи
	Представництво в різних країнах світу	Вид засобу для розрахунку	Безпека	Валюта	Конверсія	Спосіб операцій	Можливість здійснення операцій	Розгалуженість мережі	
Visa International	0,29	0,46	0,48	0,65	0,65	0,46	0,47	0,64	0,54
Mastercard	0,65	0,42	0,45	0,28	0,29	0,42	0,43	0,29	0,38
Maestro	0,05	0,13	0,07	0,07	0,05	0,13	0,1	0,07	0,08

Отже, з даних табл. 1 видно, що платіжна система Visa International займає перше місце серед інших систем (0,54), на другому місці Mastercard (0,38), а на третьому місці – Maestro (0,08).

Розгалуженість платіжної системи Visa International дещо ширше [9], ніж її конкурентів, однак в останні роки різниця стрімко скорочується. Крім того, ця платіжна система зробила істотний вплив на розвиток безготівкових платежів в Україні.

Платіжна система Mastercard представлена в 210 країнах світу, в той час як Visa International – в 200 державах.

При здійсненні електронних угод для Visa International вказується код CVV2, а для Mastercard – CVC2.

Конверсія коштів у валюті рахунку також буде відрізнятися залежно від платіжної системи, що пов'язано з особливостями безготівкових.

Вважається, що платіжна система Visa International надійніша, ніж Mastercard і дає більше гарантій за рахунком.

Maestro – платіжний сервіс компанії Mastercard, представлені в формі дебетових карт, емітованих національними банками. Вони

головним чином призначені для розрахунків з онлайн-авторизацією для доступу до рахунку і володіють обмеженими функціями.

Література

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
2. Вовчак. О. Д. Платіжні системи : навч. посібн. / О. Д. Вовчак, Г. Є. Шпаргало, Т. Я. Андрейків; за ред. О. Д. Вовчак. – К. : Знання, 2010. – 341 с.
3. Гетманцев Д. О. Банківське право України / Д. О. Гетманцев, Н. Г. Шукліна. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 344 с.
4. Пиріг С. О. Платіжні системи : навч. посібн. / С. О. Пиріг. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 240 с.
5. Про платіжні системи і переказ грошей в Україні : Закон України від 05.04.2001р. №2346-III (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
6. VISA [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/VISA>.
7. MasterCard [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/MasterCard>.
8. Maestro [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/Maestro>.
9. Внукова Н. М. Управління розвитком платіжних інструментів у банку [Електронний ресурс] / Н. М. Внукова, Т. В. Костюкова – Режим доступу : fkd.org.ua/article/download/29654/26535.pdf/.

Завідувач кафедри,
д.е.н., проф.

Н. М. Внукова

Науковий керівник,
к.е.н., доц.
Автор,
Студентка 4 курсу
групи 6.02.22.12.03

С. А. Ачкасова

О. А. Яковлева

Опубліковано в авторській редакції